

OBSAH

První díl

PRVNÍCH PĚT STOLETÍ CÍRKVE

Úvodem	10
1. Jak se kdy psaly církevní dějiny	10
2. Církev jako předmět církevních dějin	20
3. Dělení církevních dějin	25
A. ŽIDOVSTVÍ • JEŽÍŠ • POČÁTKY CÍRKVE	
4. Palestinské židovství	28
5. Ježíš	34
6. Palestinské křesťanství	36
7. Židovská diaspora	42
8. Pavel a pavlovské sbory • Vznik novozákonních spisů	45
9. Kulturní a náboženský život v impériu	50
B. POAPOŠTOLSKÁ CÍRKEV	
10. Apoštolští otcové	54
11. Svět a církev	62
12. Církev a svět	65
13. Gnóze v církvi • Markion	70
14. Přechod k rané církvi katolické	75
C. RANÁ CÍRKEV KATOLICKÁ	
15. Prostředí	79
16. Šíření křesťanství a jeho význam • Stát a církev	83
17. Křesťané ve společnosti	86
18. Bohoslužby • Zřízení církve	91
19. Teologie rané katolické církve	98
D. POČÁTKY KONSTANTINSKÉ ÉRY	
20. Katolická církev se stává státní církví	109
21. Odpor proti zesvětštění církve	115
22. Vznik říšské církve	117
23. Teologické zápasy 4. století	120
24. Zřízení církve • Kněží	124
25. Zbožnost a bohoslužby v církvi 4. a 5. stol. • Církev a veřejný život ..	128
26. Poustevnictví a mnišství	136

27.	Křesťanství na východ od římské říše	142
28.	Církev za rozpadu říše a za stěhování Germánů	146
29.	Východ a Západ • Vznik papežství	152
30.	Západní a východní teologie z konce 4. a v 5. století	157
31.	Monofyzitské a nestoriánské křesťanství v oblasti syrské, perské a v Zakavkazí	165
32.	Církevní umění	167

Druhý díl

CESTA CÍRKVE OSMI STOLETÍMI

Úvodem	170
1. Východní církev v době Iustiniana I.	172
2. Duchovní život ve východní církvi 6. století	178
3. Ariánské národní církve a jejich přechod ke katolictví	183
4. Monoteletické spory • Paulikiáni	188
5. Islám	191
6. Papežství po rozpadu římské říše za monofyzitských a monoteletických bojů	195
7. Duchovní život v západní církvi 6. a 7. století	199
8. Církev ve franské říši v merovejské době	205
9. Křesťanství v Británii a Irsku do poloviny 8. století	209
10. Franská církev za majordomů • Bonifác	214
11. Boj o obrazy	218
12. Papežství se spojuje s říší franskou	226
13. Církev v říši Karla Velikého	229
14. Západní církev po Karlu Velikém	238
15. Papež Mikuláš I. a patriarcha Fotios	246
16. Počátky křesťanství u Jihoslovánů	250
17. Křesťanství na Velké Moravě	251
18. Počátky křesťanství mezi Bulhary	255
19. Církev v Británii v 9. a 10. století	260
20. Úpadek západní církve v době pokarlovské	262
21. Mnišské reformy v 10. století a jejich ohlas před bojem o investituru	266
22. Šíření křesťanství v 10. a 11. století	271
23. Církev v Bulharsku v 10. a 11. století • Bogomilství • Církev u Srbů a Chorvatů	278
24. Počátky křesťanství na Rusi	282
25. Řecká církev v 10. a 11. stol. • Rozkol církve východní a západní ..	286

8. Konstantin V. – 9. Císař Lev IV., Irena, sedmý ekumenický koncil – 10. Druhá fáze boje, Theodoros Studitės, svátek pravověří – 11. Byzantské vysoké školství – 12. Mnišská reforma Theodora Studity – 13. Literární produkce v kláštorech – 14. Paulikiáni	
12. Papežství se spojuje s říší franskou	226
1. Papežova situace v ohrožení od Longobardů i od císaře – 2. Nastolení Karlovců za papežova souhlasu – 3. Žádost papeže Štěpána II. o pomoc proti Longobardům – 4. Vznik církevního státu – 5. Konstantinova donace – 6. Reformy ve franské církvi – 7. Chrodegang z Met	
13. Církev v říši Karla Velikého	229
1. Rozšíření říše a tím státní církve v Itálii – 2. Mezi Sasy – 3. Mezi Frísy – 4. Mezi Bavyry – 5. Mezi západními Slovy – 6. Přes Pyreneje – 7. Na okraji říše byzantské – 8. Křesťanský panovník – 9. Církevní zákonodárství – 10. Metropolitní soustava – 11. Farní obvody – 12. Duchovní povznesení kněží – 13. Zpověď – 14. Liturgie – 15. Náboženské vzdělání laiků – 16. Benediktinská řehole – 17. Vědecká akademie a karlovská renesance, školy, knihovny, výtvarné umění – 18. Věřoučné otázky, adopciánský spor – 19. Spor o obrazy – 20. Spor o Filioque – 21. Obnova západního císařství	
14. Západní církev po Karlu Velikém	238
1. Karlovo křesťanské císařství se rozpadá – 2. Dělení říše za Karlových vnuků – 3. Vpády Saracénů, Normanů, Maďarů – 4. Papežství nabývá převahy nad královstvím a nad císařstvím, Řehoř IV., Lev IV. – 5. Franská strana klerikální a galikánská – 6. Pseudoisidorské dekretálie a příbuzné podvrhy – 7. Benedikt z Aniane reformuje kláštery – 8. Agobard z Lyonu a Claudius z Turínu – 9. Západofranští bohoslovci: Paschasius Radbertus, Ratramnus, Hinkmar, Johannes Scotus-Erigena, Prudentius – 10. Východofranští bohoslovci: Hrabanus Maurus, Walafriid Strabo, Haymo, Sedulius, Notker Balbulus – 11. Germánská literatura – 12. Spor o večeři Páně, o narození z Panny – 13. Spor o predestinaci, Gotšalk – 14. Křesťané na Pyrenejském poloostrově v 9. a 10. století	
15. Papež Mikuláš I. a patriarcha Fotios	246
1. Mikulášovy zásady o papežské moci – 2. Jeho zásahy v Itálii a ve Francii – 3. Důsledky boje o obrazy pro autoritu papeže na Východě – 4. Ignatios a Fotios – 5. List Fotiův k východním patriarchům, schizma – 6. Osmý „ekumenický“ koncil	
16. Počátky křesťanství u Jihoslovanů	250
1. Korutanští Slované – 2. Panonští Slované – 3. Chorvati – 4. Srbové	

17. Křesťanství na Velké Moravě	251
1. Počátky křesťanství mezi českými Slovany, Sámo, Mojmír I., Pribina – 2. Svatyně v Nitře, ve Starém Městě u Uherského Hradiště, křest českých kmenových knížat v Řezně, Rastislav – 3. Konstantin a Metoděj – 4. Konstantinova literární práce, glagolice – 5. Působnost soluňských bratří na Velké Moravě – 6. Slovanský bohoslužebný jazyk – 7. Cesta bratří do Říma – 8. Povolení slovanské bohoslužby, Metoděj arcibiskupem, Kocel – 9. Svatopluk, Wiching – 10. Bořivoj a Lidmila, Metodějova smrt a vypuzení jeho žáků – 11. Konec Velkomoravské říše, slovanská liturgie a literatura v českých zemích	
18. Počátky křesťanství mezi Bulhary	255
1. Příchod Slovanů a Bulharů na Balkánský poloostrov – 2. Bulhaři a Slované – 3. První stopy křesťanství u Bulharů – 4. Enravotas, Boris, křest v Cařihradu – 5. Soutěž Říma – 6. Řecká hierarchie v Bulharsku – 7. Slovanští kněží, Kliment Veliký, ochridská literární škola: Naum, Chrabr – 8. Symeon, jeho politické plány – 9. Přeslavský patriarchát, přeslavská literární škola, kyrilice – 10. Joann Exarch, Grigorij, Konstantin	
19. Církev v Británii v 9. a 10. století	260
1. Vpády pohanských Dánů, vítězství krále Alfréda a křest Dánů v Anglii – 2. Organizace anglosaské církve, literatura – 3. Irsko, Wales, Skotsko, Iona, kuldeové – 4. Počátky misie v Dánsku a ve Švédsku, Ansgar	
20. Úpadek západní církve v době pokarlovské	262
1. Úpadek papežství po Mikuláši I., rozklad církve za rozpadu karlovské říše – 2. Poměry v Římě kolem roku 900 – 3. Papežské <i>saeculum obscurum</i> – 4. Potřeba nápravy – 5. Zásahy německých králů do církve, vznik duchovních panství v Německu za Oty I. – 6. Obnova římského císařství – 7. Ota III. a Silvestr II. – 8. Otonská renesance v literatuře a ve výtvarném umění	
21. Mnišské reformy v 10. století a jejich ohlas před bojem o investituru	266
1. Clunijská klášterní reforma, ráz clunijské zbožnosti – 2. Reforma klášterů v Lotrinsku – 3. Dunstanova obnova klášterů v Anglii – 4. Italští asketové: Nilus, Romuald – 5. Athonské kláštery – 6. Boží mír – 7. Přenesení clunijské reformy do církevního života – 8. Náprava kněžstva, nové pojetí svatokupectví – 9. Papežové první poloviny 11. století – 10. Papež Lev IX. v čele obnovy papežství, kardinálové	
22. Šíření křesťanství v 10. a 11. století	271
1. Dánsko, Norsko, Island, Grónsko – 2. Církev na severu za Knuta	

Velikého – 3. Švédsko – 4. Marné mocenské snahy hambursko-brémské metropole – 5. Čechy a Morava, Václav – 6. Pražské biskupství, Dětmar, Vojtěch – 7. Klášter sázavský a rajhradský, olomoucké biskupství, Slovensko – 8. Polsko, Měšek I. a Doubravka, arcibiskupství ve Hnězdně – 9. Břetislavův vpád od Polska – 10. Uhry, soutěž církve východní a západní – 11. Vojtěch a Štěpán, arcibiskupství v Ostrihomi – 12. Pohanská reakce, restituce církve za Ladislava Svatého a Kolomana – 13. U Polabanů a Pomořanů, rozvoj pohanství – 14. Šíření křesťanství za dynastie saské – 15. Zápas křesťanství a pohanství v 11. století

23. Církev v Bulharsku v 10. a 11. století • Bogomilství • Církev u Srbů a Chorvatů 278

1. Bulharský patriarchát, jeho přenesení do Ochridy – 2. Literární činnost v slovanském jazyce – 3. Sociální poměry – 4. Joann Rylský – 5. Vznik bogomilství – 6. Bogomilské učení a řády – 7. Pronásledování a šíření bogomilů, literární polemiky s nimi – 8. Patriarchát redukován na arcibiskupství – 9. Raška a Zeta v dosahu latinských a řeckých vlivů, jejich závislost na ochridské metropoli – 10. Arcibiskupství barské a dubrovnické – 11. Legendy a kroniky – 12. Přímořské Chorvatsko, biskupství v Kninu, slovanská a latinská liturgie

24. Počátky křesťanství na Rusi 282

1. Vlivy křesťanství na okraji dávné Rusi – 2. Rusové – 3. Počátky křesťanství mezi Rusy – 4. Křest Vladimírův – 5. Zavedení křesťanství na Rusi – 6. Řecká hierarchie a slovanští kněží – 7. Římská soutěž – 8. Boris a Gleb, Jaroslav Moudrý, církevní slovanská literatura a architektura – 9. Ruské dvojvěří

25. Řecká církev v 10. a 11. století • Rozkol církve východní a západní 286

1. Vzrůst napětí mezi východní a západní církví – 2. Stav východní církve – 3. Císař Lev VI., patriarcha Mikuláš Mystikos – 4. Císař Konstantin VII., literární ruch jeho doby – 5. Nový stavitelský sloh – 6. Politické a sociální poměry v desátém století – 7. Postup proti Arabům – 8. Arménie, jižní Itálie, postup proti monofyzitům – 9. Mnišství, Symeon *ho neos theologos* – 10. Patriarcha Sergios – 11. Normanští rytíři v jižní Itálii – 12. Patriarcha Michal Kerularios a papež Lev IX., rozkol

26. Papežství se zdvihá k zápasu s císařstvím 291

1. Situace v Německu a v Itálii – 2. Zásady o poměru světské a církevní moci u Petra Damianiho a u Humberta, investitura skrze

- laiky svatokupectvím – 3. Volby papežů, kolegium kardinálů, Alexander II. – 4. Volba Řehoře VII., postní synoda 1074, *Dictatus Gregorii papae* – 5. Srážka s Jindřichem IV., Canossa – 6. Vzдорopapež Kliment III., porážka Řehoře VII. – 7. Urban II. – 8. Spor o investituru v Anglii a Francii – 9. Paschalis II. a Jindřich V. – 10. Wormský konkordát, první lateránský koncil
- 27. První křížová výprava** 297
1. Změny v muslimském světě, říše Seldžuků – 2. Vzdělání zájmu o „svatou zemi“ – 3. Hospodářské a mocenské podněty k výpravám – 4. Boj s muslimy na Pyrenejském poloostrově. Almoravidé – 5. Italská města, zájmy papežů – 6. Žádost o pomoc z Cařihradu – 7. První křížová výprava a její výsledky – 8. Poměry v dobytých územích – 9. Zpětné vlivy křížáckých výprav na západní Evropu, rozvoj měst, rytířství
- 28. Řecká církev v době Komnenovců (1087–1185)** 300
1. Politická a hospodářská situace – 2. Obnova klasických studií v Cařihradě – 3. Michal Psellos – 4. Stíhání kacířství – 5. Literární renesance ve 12. století – 6. Mnišské kroniky – 7. Odpor proti renesanci antiky – 8. Pokusy o unii s latinskou církví a odpor proti ní – 9. Paulikiáni, bogomilové, euchité – 10. Kláštery
- 29. Církev na Rusi v předmongolské době** 304
1. Jaroslav Moudrý, Vladimír Monomach – 2. Sociální a politické poměry – 3. Východní orientace ruské církve – 4. Metropolitě, biskupové a cařihradský patriarcha – 5. Šíření křesťanství – 6. Osobité znaky ruského pravoslaví – 7. Ruské mnišství, opat Fedosij – 8. Literární práce, opisy, apokryfy – 9. Spisovatelé: Luka Židjata, Metropolita Ilarion, Feodosij, Kliment Smoljatič, Kyril Turovský – 10. Legendy, pouti a cestopisy – 11. „Prvopočáteční letopis“ a jeho pokračování – 12. Zbylé pohanství, jeho vliv na křesťanství
- 30. Mnišství a poustevnictví ve 12. století na Západě** 310
1. Reforma v klášteře Hirsau – 2. Grammontský řád – 3. Kartouzský řád – 4. Klášter ve Fontevault – 5. Cisterciácký řád – 6. Bernard z Clairvaux – 7. Řeholní kanovníci řádu svatého Augustina – 8. Řád premonstrátský – 9. Nemocniční a rytířské řády, johanité – 10. Templáři – 11. Španělské řády – 12. Antonité
- 31. Raná scholastika** 316
1. Obecně – 2. *Universalia* – 3. Gerbert, Berengar, Lanfrank – 4. Anselm z Canterbury – 5. Škola v Chartres – 6. Abelard – 7. Petr Lombardus – 8. Biblická exegeze – 9. Literatura polemická, kroniky, sbírky církevních dekretů

32. Zbožnost západní církve ve 12. století	323
1. Svatoviktorská mystika – 2. Proroctví a zjevení – 3. Bernard z Clairvaux – 4. Odpustky – 5. Šíře středověkého katolictví	
33. Doba Bernardova a doba druhé křížové výpravy	326
1. Převaha církve v Německu a v západní Evropě – 2. Papežské schizma 1130–1138, druhý lateránský koncil – 3. Arnold z Brescie – 4. Kritika církve ze strany kléru – 5. Druhá křížová výprava – 6. Konečné pokřesťanstění Polabanů a Pomořanů	
34. Fridrich I. a Alexander III.	329
1. Směr vlády Fridricha Barbarossy – 2. Hadrián IV., císařův zápas s Alexandrem, třetí lateránská synoda – 3. Jindřich II. Plantagenet a Tomáš Becket – 4. Třetí křížová výprava, řád německých rytířů – 5. Jindřich VI. a Celestin III.	
35. Vrchol papežské moci za Innocence III.	332
1. Změna poměrů v Německu – 2. Innocenc III. – 3. Jeho nároky na svrchovanou vládu. Jejich uplatnění v církvi – 4. Zesílení politické moci papežovy v Itálii. Využití sporu o německý trůn – 5. Anglie, Francie. Jiné evropské státy – 6. Čtvrtá křížová výprava. Latinské císařství – 7. Dětská křížová výprava. Pátá výprava – 8. Čtvrtý lateránský koncil. Mravní porušenost papežství na vrcholu moci	
36. Sekty 11. a 12. století • Kataři	336
1. Jednotlivé případy odporu proti církevnímu vedení a učení v 11. století – 2. První polovina 12. století, Petr de Broues – 3. Sektářské protikněžské tendence – 4. Pronásledování bludařů – 5. Vliv východních sekt – 6. Kataři, jejich učení a řády – 7. Šíření katarů, albigenští – 8. Křížové výpravy proti albigenským	
37. Valdenci	340
1. Dohady o původu valdenských – 2. Valdes, překlad biblických knih – 3. Soudobé kazatelství – 4. Šíření valdenských, katoličtí chudí – 5. Pauperes Lombardi – 6. Pronásledování, útočiště v Kottických Alpách – 7. Zásady a učení – 8. Řády valdenských	
38. Žebravé řády	343
1. Nové mnišské hnutí – 2. František z Assisi – 3. Jeho řád, Klára z Assisi a klarisky – 4. Stabilizace řádu – 5. Závěr Františkova života – 6. Františkova zbožnost – 7. Rozšíření řádu – 8. František a Bernard z Clairvaux, františkáni a cisterciáci – 9. Vnitřní zápas o orientaci řádu mezi spirituály a konventuály, joachimismus mezi spirituály – 10. Dominik a kazatelský řád, jeho rozšíření – 11. Karmelitáni a poustevníci svatého Augustina – 12. Třetí řády	
39. Inkvizice	349

1. Počátky upalování kacírů – 2. Zákrok světské moci –
3. Innocenc III. a čtvrtý lateránský koncil proti kacírům – 4. *Inquisitio hereticae pravitatis* – 5. Její výsledky
- 40. Křesťanství a islám ve 12. a 13. století** 350
1. Pyrenejský poloostrov, *reconquista* – 2. Postupná christianizace dobytých krajin – 3. Misijní úsilí španělských dominikánů a františkánů – 4. Pokusy o misii v Africe a v Levantě – 5. Trinitáři, mercedáři – 6. Postup křesťanství na Sicílii
- 41. Christianizace východního Pobaltí ve 13. století** 353
1. Počátky křesťanství v Livonsku a v Estonsku – 2. Finsko – 3. Prusy –
4. Marné pokusy o podrobení Litvy a o postup na území pravoslavné církve
- 42. Soutěž pravoslaví s římským katolictvím a s bogomilstvím mezi balkánskými Slovy ve 12. a 13. století** 354
1. Štěpán Nemanja – 2. Bosna za převahy bogomilství – 3. Rastko-Sáva organizuje pravoslavnou církev srbskou – 4. Kult Sávův a dynastie nemanjovské – 5. Bulharská církev v době řeckého panství. Bogomilství v Bulharsku – 6. Obnovení bulharského patriarchátu
- 43. Vpád Mongolů • Církev na Rusi pod mongolským jhem** 357
1. Tatarský nápor – 2. Rus pod vládou Zlaté hordy – 3. Poměr Tatarů k církvi, pravoslavná církev posilou ujařeného lidu – 4. Kláštery, „křesťanská Rus“ – 5. Současný tlak od Západu – 6. Literární práce a tvorba
- 44. Církev křesťanská v mongolské říši** 361
1. Působnost nestoriánské církve ve východní Asii – 2. Zájem tatarských chánů o křesťanství – 3. Misijní pokusy ze strany církve římské, Marco Polo – 4. Nestoriánská a jakobitská církev syrská – 5. Částečná unie orientálních církví s Římem
- 45. Zápas nástupců Innocence III. se Štaufy a jeho dozvuky** 363
1. Fridrich II. – 2. Srážka s Řehořem IX., Fridrichova křížová výprava – 3. Obnovení boje – 4. Innocenc IV. a záhada Štaufů – 5. Důsledky boje papežů se Štaufy, roztržství Německa a Itálie – 6. Křížová výprava Ludvíka IX. – 7. Michal VIII. Palaiolog a pokus o církevní unii 1274
- 46. Život v západní církvi ve 13. století** 366
1. Místo církve v duchovním životě – 2. Sedmero svátostí, večeře Páně – 3. Zpověď – 4. Odpustky – 5. Svátky – 6. Duchovní hry – 7. Ctění svatých, mariánský kult, legendy – 8. Víra v zázraky – 9. Pověrečnost, víra v ďábla – 10. Zhrublá zbožnost zastíňuje pohled k živému Bohu – 11. Flagelanti – 12. Třetí řády – 13. Bekyně,

beghardi – 14. Duchovní správa – 15. Mniši a faráři – 16. Kázání – 17. Církevní ohlášky a sňatek	
47. Zralá scholastika	372
1. Přechod od sentencí k summám – 2. Doplnění známosti Aristotelových spisů, arabsko-židovská filosofie – 3. Vznik univerzit – 4. Členové žebavých řádů teology – 5. Františkánští bohoslovci: Alexandr Halesius, Bonaventura – 6. Dominikánští bohoslovci: Albert Veliký, Tomáš Akvinský – 7. Duns Scotus – 8. Charakter scholastiky, scholastické učení o pokladu církve a o svátostech	
48. Papežská vláda nad církví ve 13. století	376
1. Papežská církev – 2. Církevní právo, <i>Decretum Gratiani</i> , <i>Corpus iuris canonici</i> – 3. Správní moc v církvi, papež a biskupové – 4. Papežské zásahy do obsazování obročí – 5. Klášterní řády v papežských službách – 6. Papežská kurie – 7. Finanční vykořisťování – 8. Kolegium kardinálů	
49. Opozice proti papežské církvi	379
1. Obnovená apokalyptika – 2. Hildegarda z Bingen – 3. Jáchym z Fiore, joachimismus – 4. Apoštolští bratři – 5. Viléma Češka – 6. Amalrich z Beny – 7. Bratří a sestry svobodného ducha – 8. Biskupové v opozici – 9. Laická kultura	
50. Románské a gotické výtvarné umění	383
1. Umění románské – 2. Umění gotické	
Jmenný rejstřík k oběma dílům	387

26.	Papežství se zdvihá k zápasu s císařstvím	291
27.	První křížová výprava	297
28.	Řecká církev v době Komnenovců (1087–1185)	300
29.	Církev na Rusi v předmongolské době	304
30.	Mnišství a poustevnictví ve 12. století na Západě	310
31.	Raná scholastika	316
32.	Zbožnost západní církve ve 12. století	323
33.	Doba Bernardova a doba druhé křížové výpravy	326
34.	Fridrich I. a Alexander III.	329
35.	Vrchol papežské moci za Innocence III.	332
36.	Sekty 11. a 12. století • Kataři.	336
37.	Valdenští	340
38.	Žebravé řády	343
39.	Inkvizice	349
40.	Křesťanství a islám ve 12. a 13. století	350
41.	Christianizace východního Pobaltí ve 13. století	353
42.	Soutěž pravosláví s římským katolictvím a s bogomilstvím mezi balkánskými Slovany ve 12. a 13. století	354
43.	Vpád Mongolů • Církev na Rusi pod mongolským jhem	357
44.	Církev křesťanská v mongolské říši	361
45.	Zápas nástupců Innocence III. se Štaufy a jeho dozvuky	363
46.	Život v západní církvi ve 13. století	366
47.	Zralá scholastika	372
48.	Papežská vláda nad církví ve 13. století	376
49.	Opozice proti papežské církvi	379
50.	Románské a gotické výtvarné umění	383
	Jmenný rejstřík k oběma dílům	387

Podrobný obsah

První díl

PRVNÍCH PĚT STOLETÍ CÍRKVE

Úvodem	10
--------------	----

1. Jak se kdy psaly církevní dějiny 10

1. Skutky apoštolské, Sextus Iulius Africanus – 2. Eusebios z Kaisareie – 3. Pokračovatelé a překladatelé – 4. Augustinus, Orosius – 5. Středověké kroniky – 6. Humanismus a reformace – 7. Gottfried Arnold – 8. Osvícenství – 9. Německý idealismus – 10. Probuzení – 11. Konfesionalismus – 12. Od Alberta Ritschla po Karla Müllera – 13. Návrat k teologickému pojetí církevních dějin

2. Církev jako předmět církevních dějin 20

1. Církev jako tělo Ježíše Krista – 2. Lidská tvářnost církve – 3. Otázky církevního historika – 4. Církevní dějiny pod Božím soudem – 5. Vztah k jiným vědám – 6. Prameny, pomůcky

3. Dělení církevních dějin 25

1. Odvětví církevních dějin – 2. Časová období – 3. Starověk, středověk, novověk – 4. Jiné způsoby ironizace

A. ŽIDOVSTVÍ • JEŽÍŠ • POČÁTKY CÍRKVE

4. Palestinské židovství 28

1. Církev je pokračování lidu Staré smlouvy – 2. Židovství – 3. Od návratu z exilu k římskému poddanství – 4. Herodes – 5. Rozpad jeho říše – 6. Náboženská autonomie – 7. Pohled k budoucnosti – 8. Zákoníci – 9. Farizeové – 10. Saduceové – 11. Esejci, Kumrán – 12. Zélóti – 13. Sociální poměry – 14. Tiší země – 15. Jan Křtitel

5. Ježíš 34

1. Historický Ježíš a Ježíš tvůrce víry – 2. Mimoevangelijní prameny – 3. Ježíšův život – 4. Výzva k víře

6. Palestinské křesťanství 36

1. Vzkříšený Pán – 2. Jeruzalémská církev a Židé – 3. Judaisté a helénisté – 4. Pronásledování – 5. Vyznání jeruzalémské církve – 6. Život – 7. Správa sboru – 8. Petr – 9. Židovská válka – 10. Palestinské křesťanstvo do roku 132 – 11. Ebjónské křesťanství – 12. Sbor v Antiochii – 13. Klementovský román

7. Židovská diaspora	42
1. Rozšíření Židů, vztah k Jeruzalému – 2. Řecky psaná židovská literatura – 3. Filon Alexandrijský	
8. Pavel a pavlovské sbory • Vznik novozákonních spisů	45
1. Saul–Pavel do jeruzalémské dohody – 2. Pavlovy misijní cesty – 3. Krize ve sborech – 4. Pavlův proces – 5. Jeho kázání – 6. Vnitřní život sborů – 7. Jejich organizace a bohoslužby – 8. Křest – 9. Manželství – 10. Vznik novozákonních spisů – 11. Apokryfní evangelia	
9. Kulturní a náboženský život v impériu	50
1. Římské impérium – 2. Politické a kulturní ujednacení – 3. Kulty – 4. Kult císařů – 5. Filosofické směry – 6. Eklektická náboženská filosofie	
B. POAPOŠTOLSKÁ CÍRKEV	
10. Apoštolští otcové	54
1. Poapoštolská doba – 2. Spisy apoštolských otců: První list Klementův – 3. Ignatios – 4. Polykarpos – 5. Papias – 6. Barnabášův list – 7. Druhý list Klementův – 8. Hermův Pastýř – 9. Didaché – 10. Rozšířenost křesťanství – 11. Povstání Bar Kochbovo – 12. Křesťané v soudobé společnosti – 13. Poměr k Zákonu – 14. Poměr k novozákonním spisům – 15. Pravidlo víry u Ignatia – 16. Opouštění charizmatických služeb – 17. Bohoslužby – 18. Křest – 19. Datování poslední večeře Páně – 20. Řád křesťanského týdne – 21. Eschatologická orientace – 22. Odklon od apoštolské zvěsti	
11. Svět a církev	62
1. Pronásledování – 2. Jeho příčiny – 3. Nero, Domitianus – 4. Traianus – 5. Císařové 2. století – 6. Soud a trest – 7. Mučednictví – 8. Protikřesťanská polemika Kelsova a Lukianova	
12. Církev a svět	65
1. Apologeti – 2. Petru kérygma – 3. Kodratos, Ariston aj. – 4. Aristides – 5. Iustinos – 6. Tatianos – 7. Athenagoras – 8. Theofilos – 9. List Diognetovi – 10. Ráz apologií – 11. Pravdivost křesťanství – 12. Iustinova christologie – 13. Tři základní křesťanská dogmata	
13. Gnóze v církvi • Markion	70
1. Synkretismus gnóze – 2. Gnostický mýtus – 3. Hlavní motivy gnostického myšlení – 4. Gnostická exegeze – 5. Původci gnostického kacířství podle Eirenaia – 6. Basileides – 7. Kerdo – 8. Ofité – 9. Valentinos – 10. Herakleon – 11. Ptolemaios – 12. Tatianos, Bar Daisan – 13. Markion	

14. Přechod k rané církvi katolické	75
1. Situace církve za vlivů gnóze – 2. Montanos a montanismus –	
3. Potřeba normy; vytvořena a) určením novozákonního kánonu,	
b) formulací pravidla apoštolské víry, c) ustálením monarchického	
episkopátu – 4. Jednota církve	

C. RANÁ CÍRKEV KATOLICKÁ

15. Prostředí	79
1. Politické a hospodářské poměry – 2. Náboženský synkretismus –	
3. Sklon k monoteismu – 4. Novoplatonismus: Plotinos – 5. Porfyrios	
– 6. Iamblichos – 7. Mání – 8. Mániovské učení – 9. Jeho pozdější	
rozšíření a proměny	

16. Šíření křesťanství a jeho význam • Stát a církev	83
1. Šíření na Východě – 2. Na Západě – 3. Význam církve v daném	
okolí – 4. Stát a církev v 1. polovině 3. století – 5. Pronásledování	
církve za Decia, Galla, Valeriana; tolerance za Galliena	

17. Křesťané ve společnosti	86
1. Křesťanský životní sloh – 2. Křesťanův pohled na svět – 3. Otroctví	
– 4. Služba v úřadech, ve vojsku, v jiných povoláních – 5. Životní	
způsoby, manželství – 6. Dobročinnost – 7. Zábavy, společenské	
styky – 8. Pokání. Církevní kázeň, otázka hrubých hříchů – 9. Padlí;	
Novatianus a Kornelius	

18. Bohoslužby • Zřízení církve	91
1. Bohoslužby. Klerici a laici – 2. Křest. Katechumenát – 3. Služby	
Boží – 4. Eucharistie. Agapy – 5. Modlitby, posty – 6. Církevní rok –	
7. Spor o Velikonoce – 8. Chrámy, hřbitovy, katakomby,	
starokřesťanské výtvarné umění – 9. Nižší kult – 10. Zřízení rané	
katolické církve, kněží a laikové – 11. Jáhnové, podjáhnové, nižší	
kněžské řády – 12. Synody – 13. Metropolité – 14. Římský biskup,	
vzrůst jeho autority – 15. Spor o křest udělený heretikem –	
16. Cyprianus – 17. Křesťanský Východ v otázce řádů – 18. Vzestup	
moci alexandrijských biskupů	

19. Teologie rané katolické církve	98
1. Uvedení – 2. Eirenaios – 3. Hippolytos – 4. Tertullianus –	
5. Monarchianismus obecně – 6. Modalismus – 7. Adopcianismus –	
8. Alexandrijské myšlení – 9. Klemens – 10. Origenes	

D. POČÁTKY KONSTANTINSKÉ ÉRY

20. Katolická církev se stává státní církví • Od Diokleciána ke	
Konstantinovi	109

1. Krize a náhlá změna – 2. Situace po roce 260 – 3. Diokletianus –	
4. Srážka státu s církví, edikty proti křesťanům a pronásledování –	
5. Církev odolala, toleranční edikt z roku 311, milánská konstituce z roku 313 – 6. Církev se zevně zotavila, Konstantin Veliký –	
7. Konstantinův poměr k církvi – 8. Provádění nábožensko-politického programu – 9. Církev v novém postavení zeslužebněna –	
10. Cézaropapismus, konstantinská éra	
21. Odpor proti zesvětštění církve	115
1. Melitios – 2. Donatismus – 3. Donatisté a Augustinus –	
4. Priscillianus	
22. Vznik říšské církve • Od Konstantina po Theodosia. Rozmach křesťanství.	117
1. Konstantinovi synové, Constantius – 2. Iulianus, Iovianus –	
3. Valens, Valentinian I. a II., Gratian, Theodosius – 4. Šíření křesťanství ve 4. století – 5. Ústup pohanství	
23. Teologické zápasy 4. století	120
1. Areios, nikajský koncil – 2. Nikajská ortodoxie – 3. Teologické strany – 4. Hilarius – 5. Kappadočtí otcové – 6. Basileios Veliký	
7. Řehoř z Nyssy a Řehoř z Nazianzu – 8. Cařihradský koncil roku 381	
24. Zřízení církve • Kněží.	
1. Důsledky spojení církve se státem ve správě církve, synody –	
2. Metropolitní zřízení, patriarcháty, Řím – 3. Ambrosius – 4. Moc biskupů – 5. Presbyteri – Kněží, diakoni, nižší řády – 6. Ordinance, kněžský stav a jeho výsady, bohatství církve – 7. Ženitba kněží, počátky kanovníctví	
25. Zbožnost a bohoslužby v církvi 4. a 5. století • Církev a veřejný život.	128
1. Vliv pohanství – 2. Křest, biřmování – 3. Bohoslužby, kázání, eucharistie, liturgie – 4. Účast lidu, zpěv, jiné bohoslužebné způsoby – 5. Církevní rok; svátky výroční, světců; letopočet – 6. Chrámy, obrazy – 7. Nižší kult: kult světců, Panny Marie, andělů – 8. Kult ostatků, kult „Svaté země“ – 9. Kult obrazů – 10. Změny ve společenských rádech a v životních způsobech – 11. Církevní kázeň – 12. Vzdělání – 13. Otrockví, chudina – 14. Služba křesťanské lásky	
26. Poustevnictví a mnišství	136
1. Předpoklady – 2. Poustevnictví, Antonios, Nitria, Sketis –	
3. Kláštery, Pachomios a jeho řehole – 4. Život v klášteře –	
5. Palestina – 6. Sýrie – 7. Malá Asie, Basileios, Cařihrad –	
8. Literární práce mnichů – 9. Západní mnišství – 10. Itálie, námitky proti mnišství – 11. Závěr	

27. Křesťanství na východ od římské říše 142

1. Soutěž mezi Persií a římským impériem – 2. Syrské křesťanství: Edessa, Nisibis – 3. Křesťanství v Persii za Šápúra II., Efraem – 4. Synod roku 410 – 5. Křesťanství v Arménii – 6. Zakavkazí – 7. Etiopie, Arábie

28. Církev za rozpadu říše a za stěhování Germánů (380–500) . . . 146

1. Říše pod náporom Germánů – 2. Počátky křesťanství mezi Germány, Gótové, Wulfila – 3. Ariánské křesťanství mezi Germány – 4. Vpády Vizigótů a Vandalů – 5. Attila – 6. Zánik západního císařství – 7. Románi a Germáni – 8. Církev v této situaci, Severin – 9. Ariánské církve

29. Východ a Západ • Vznik papežství 152

1. Vůdčí postavení Východu – 2. Rozdíl mezi Východem a Západem v kulturní oblasti – 3. Rozdílné tendence v církvi – 4. Jednota církve – 5. Růst papežství ve 4. století – 6. Od Innocence I. po Lva I. – 7. Lev I. – 8. Lvovi nástupci do počátku 6. století

30. Západní a východní teologie z konce 4. a v 5. století. 157

1. Uvedení – 2. Jeroným – 3. Augustinus – 4. Pelagius – 5. Východní bohoslovci, Nestorios – 6. Monofyzismus – 7. Henotikon císaře Zenona

31. Monofyzitské a nestoriánské křesťanství v oblasti syrské, perské a v Zakavkazí 165

1. Syrská církev, syrské nestoriánství – 2. Arménská církev, Zakavkazí

32. Církevní umění 167

1. V prvních stoletích – 2. Za konstantinské éry

Druhý díl

CESTA CÍRKVE OSMI STOLETÍMI

Úvodem	170
--------------	-----

1. Východní církev v době Iustiniana I.	172
---	------------

1. Říše byzantská a její říšská církev – 2. Pokus o revindikaci –	
3. Iustin I., Iustinian I., Theodora – 4. Křesťanské císařství –	
5. Panovnický majestát – 6. Zákonodárce, <i>Codex Iustinianaeus</i> .	
<i>Nomokanon</i> – 7. Organizace církve, biskupové – 8. Zákroky proti	
pohanství – 9. Misie – 10. Proti bludařům – 11. Odstranění rozkolu	
s Římem – 12. Úsilí o získání monofyzitů – 13. Leontios z Byzance –	
14. Teopaschitický spor – 15. Tři kapitoly, pátý ekumenický koncil –	
16. Nezdar císařovy církevní politiky – 17. Frakce mezi monofyzity –	
18. Jakub Baradai organizuje monofyzitskou církev –	
19. Monofyzitská církev habešská – 20. Monofyzitská církev	
arménská	

2. Duchovní život ve východní církvi 6. století	178
--	------------

1. Kult – 2. Liturgie a duchovní zpěv – 3. Výtvarné umění v církvi,	
chrámy, obrazy – 4. Liturgické určení dogmat – 5. Pohanské vlivy	
v byzantské zbožnosti – 6. Mravní a sociální dosah zbožnosti –	
7. Askeze – 8. Mnišství a poustevnictví – 9. Literární tvorba, kroniky,	
<i>chréseis</i> , <i>seirai</i> – 10. Mystická literatura pod novoplatonským vlivem,	
Proklos – 11. Jan z Lykople, Pseudodionysios – 12. Jan Klimakos	

3. Ariánské národní církve a jejich přechod ke katolictví	183
--	------------

1. Poměr germánských ariánů ke katolíkům – 2. Vandalové –	
3. Ostrogóti – 4. Burgundi – 5. Longobardi – 6. Vizigóti, Suevové –	
7. Frankové	

4. Monoteletické spory • Paulikiáni	188
--	------------

1. Herakleios I. – 2. Monergismus patriarchy Sergia –	
3. Monoteletismus, papež Honorius I. – 4. Odpůrci monoteletismu –	
5. Constans II., papež Martin I. – 6. Šestý ekumenický koncil –	
7. <i>Concilium quinisextum</i> – 8. Messaliáni, paulikiáni	

5. Islám	191
-----------------------	------------

1. Muhammad – 2. Počátky jeho působení a jeho nauka – 3. <i>Hidžra</i>	
a závěr Muhammadova života – 4. Islám a křesťanství – 5. Rozšíření	
islámu v sedmém století – 6. Církev pod vládou muslimů –	
7. Oslabení muslimského náporu v 8. století	

6. Papežství po rozpadu římské říše za monofyzitských	
a monoteletických bojů	195

1. Postavení papeže v Itálii – 2. Vzdělání papežovy autority. Felix III., Gelasius I., Symmachus, Hormisdas, Jan I., Agapet I., Silverius, Vigilius, Pelagius I. – 3. Řehoř I. – život, pontifikát, misijní práce – 4. Agatho, Sergius I., Konstantin I.

7. Duchovní život v západní církvi 6. a 7. století 199

- A. Kláštery. 1. Caesarius z Arelate – 2. Benedikt z Nursie – B. Zbožnost. 3. Zbožnost Germánů – 4. Zpověď – C. Bohosloví. 5. Západní bohosloví 6. století – 6. Řehoř I. jako bohoslovec, skutky pokání, očištec, nižší kultury a pověrečnost; Řehořovy spisy – 7. Dosah Řehořova moralismu a uzákonění náboženství druhého řádu – 8. Liturgie – D. Literární činnost. 9. Boëthius – 10. Cassiodorus – 11. Isidor Sevilský – 12. Úpadek vzdělanosti – 13. Církevní právo, sbírka Dionysia Exigua, Gelasiovský dekret

8. Církev ve franské říši v merovejské době (6.–7. století) 205

1. Rozmach franské moci a závěr šíření římského katolictví v 6. století – 2. Povrchní chápání křesťanství, svatý Martin – 3. Literární tvorba a duchovní píseň – 4. Národní církev – 5. Biskupové – 6. Synody – 7. Vlastnické kostely a kláštery, parochiální soustava – 8. Výsady církve a kněží – 9. Zmatek v říši a církvi v 7. století – 10. Nápravná činnost iroskotských mnichů, Fridolin, Columbanus – 11. Šíření a prohlubování křesťanství u Alamanů, Durynků, Bavorů

9. Křesťanství v Británii a v Irsku do poloviny 8. století 209

1. Křesťanství v Británii v římské době – 2. Počátky křesťanství v Irsku, Patrik, zvláštní ráz iroskotské církve – 3. Vpád Anglosasů, britská církev – 4. Římská misie mezi Anglosasy, pohanská reakce – 5. Iroskotská církev v 6. a 7. století, putující mniši – 6. Jejich misijní činnost, Iona, Columba starší – 7. Soutěž iroskotské a římské misie mezi Anglosasy – 8. Ráz anglosaské církve – 9. Rozšíření římského katolictví v Irsku a ve Walesu – 10. Anglosaská církev a Řím – 11. Arcibiskup Theodoros, Hadrián – 12. Wilfrith, literární práce anglosaských mnichů, Beda Venerabilis

10. Franská církev za majordomů • Bonifác 214

1. Majordomát – 2. Feudalismus – 3. Církev ve spojení s vládnoucí vrstvou. Ustálení parochiální soustavy – 4. Anglosaská misie – 5. Willibrord – 6. Bonifác v zemích za Rýnem – 7. Bonifác v říši franské

11. Boj o obrazy 218

1. Zásadní pohled na obrazy – 2. Císař Lev III., krize říše – 3. Srážka s církví – 4. Soudobé mnišství – 5. Zásady obrazoborectví – 6. Opozice proti zákazu obrazů, postoj papežů – 7. Jan Damašský –